

EN MOR I DANMARK OG EN MOR I AFGHANISTAN

Slægtsskabelse og nye begyndelser mellem uledsagede unge flygtninge og frivillige værger

LÆRKE MØLLER NIELSEN OG MIKKEL RYTTER

En mor er ligesom Susan. Hvis man tænker på mit liv i Danmark. Jeg har selvfølgelig også min afghanske mor. Men hun kan ikke være her, så jeg har fået en ny, dansk mor og familie. Min afghanske mor er også min mor, også selvom hun måske er død. Hun har født mig. Selvom Susan ikke har født mig, så er der kærlighed imellem os. Og alt det, hun har gjort for mig. Hun er også min mor. Og på grund af Susan skal jeg ikke være alene i Danmark, selvom jeg kom uden min rigtige familie (Wasim).

Wasim er en 20-årig afghansk flygtning, som kom til Danmark uden sine forældre, da han var 15 år. Wasim blev tvunget på uledsaget flugt ved Libyens kyst, da en menneskesmugler dirigerede ham over på en anden båd end den, hans far, mor og to søstre sad i. I en alder af 13 år måtte Wasim derfor rejse alene gennem Europa. Det foregik primært til fods. Efter næsten to år endte han med at søge asyl i Danmark. Myndighederne kategoriserede ham som „uledsaget mindreårig asylansøger“, og da han som 17-årig fik midlertidigt ophold, blev han anbragt i en lejlighed i en større sjællandsk by og fik udpeget en juridisk værge, som skulle hjælpe ham med at etablere et nyt liv. Værgen var Susan. Hun boede i samme by som Wasim med sin mand, Søren, og deres fireårige tvillingedøtre. Susan og Wasim begyndte hurtigt at tilbringe meget tid sammen, og inden længe havde Wasim fået sig „en ny dansk mor og familie“.

Den såkaldte flygtningekrise i 2015 bragte 2.144 uledsagede børn og unge som Wasim til Danmark (Udlændingestyrelsen 2017:17). 844 af disse kom fra Afghanistan, hvilket var en markant stigning i forhold til de blot 61 afghanske uledsagede, der kom i 2014. Også i 2016 kom et betragteligt stort antal børn og unge fra Afghanistan, nemlig 527 af de i alt 1.184 uledsagede mindreårige (ibid.). Langt størstedelen var drenge i alderen 15-17 år, og mens det samlede antal nytillkomne asylansøgere faldt i årene efter 2015, steg den procentvise andel af uledsagede mindreårige fra 10 procent i 2015 til 19 procent i 2016 (op.

cit.17). Den massive tilstrømning af uledsagede mindreårige skabte røre i diverse faglige og politiske kredse. For hvordan lykkes et samfund bedst med at tage imod børn og unge, der er flygtet alene fra krig, undertrykkelse og nød, men som samtidig er unge mennesker, tæt på et selvstændigt voksenliv?

Uledsagede mindreårige asylansøgere befinder sig overordnet set i en ambivalent position på grund af deres status som både „mindreårige“ og „asylansøgere“ (Vitus 2011:139; se også Vitus & Lidén 2010; Wernesjö 2012; Derluyn 2018). Internationale konventioner og humanitære organisationer fremhæver gruppens øgede risiko for traumer, dels efter adskillelsen fra deres forældre, dels som følge af de voldsomme og traumatiserende oplevelser, som mange har været udsat for både før og under flugten (UN 1997; FN 2005; UNHCR/UNICEF 2014). Ifølge Børnekonventionen har de ret til særlig beskyttelse og bistand fra statens side og „derfor bør der udpeges en værge [...] til at sikre barnets tarv og til at sikre, at barnets juridiske, sociale, sundhedsmæssige, psykologiske, materielle og uddannelsesmæssige behov bliver behørigt dækket“ (FN 2009:11). Såfremt uledsagede mindreårige bliver bevilget ophold i Danmark, udpeges derfor en juridisk værge til barnet. Værgen er en frivillig dansk borger, som påtager sig opgaven at varetage barnets interesser samt yde det praktisk og juridisk hjælp såvel som personlig støtte og omsorg. På den måde træder værgen i de manglende forældres sted. Værgeordningen ophører officielt, når den unge flygtning fylder 18 år, eller hvis forældrene kommer til Danmark (Udlændinge- og Integrationsministeriet 2018). Der er dog mange eksempler på, at relationen mellem ung og værge fortsætter uafhængigt af officielle foranstaltninger. I disse tilfælde har de ofte udviklet nære og varige relationer, just som Wasim beskriver i forhold til Susan. Det, der startede som en juridisk ordning, knyttet til det, antropolog David Schneider ville kalde „order of law“, får med tiden mere karakter af en egentlig familierelation tilhørende en „order of nature“ (Schneider 1980 [1968]).¹ Vi diskuterer i denne artikel, hvordan slægtsskabelsen finder sted, og hvordan den transformerer både den unge flygtning og den frivillige værge.

Det er en dominerende kulturel forestilling i Danmark og andre vestlige samfund, at *blod er tykkere end vand* og derfor menes at knytte mennesker sammen i varige familierelationer (jf. Pedersen & Tjørnhøj-Thomsen 2013:41). Nyere antropologiske familie- og slægtskabsstudier fremhæver dog, med begreber som *relatedness* (Carsten 1995; 2000) eller *mutuality* (Sahlins 2013), hvordan vi bør sigte mod at forstå de praksisser, hvor igennem relationer opbygges, og forbundethed tager form over tid (Olwig 2007; Mogensen & Olwig 2013). Dette er helt i tråd med det indledende citat, hvor Wasim sætter spørgsmålstejn ved, om familie alene baseres på biologi og delt substans. I stedet fremhæver han „kærlighed“ som en betydningsfuld faktor for, at Susan i dag er blevet hans danske mor.

Med afsæt i relationerne mellem Wasim, Samir og Awad, der alle flygtede som børn fra Afghanistan, og deres danske værger Susan, Lotte og Karsten, vil vi i denne artikel diskutere, hvordan slægtsskabelse kan udspille sig og begynde at tage form mellem unge flygtninge og deres værger. Konkret er vi inspireret af den norske antropolog Signe Howells (2009) begreb *kinning*, som hun udvikler på baggrund af sit arbejde med transnational adoption i Norge. Begrebet indfanger den intersubjektive proces, som foregår mellem forældre og adoptivbørn, og hvor det nye barn aktivt bliver inkorporeret i større familiefortællinger, relationer og slægtsnetværk. Vi foreslår endvidere, at denne slægtsskabelse sker gennem forskellige ritualiserede hverdagspraksisser (Pedersen 2014; Pedersen & Rytter 2018; Verdasco 2020), der bidrager til en fælles forandring af den unge flygtning og værgeren – en proces, Howell kalder transsubstantiation (Howell 2009:64ff.) af den unge flygtning og værgeren.

Artiklen præsenterer kun eksempler på vellykkede værgeordninger, hvor relationerne mellem ung og værge har udviklet sig i positiv retning, og som stadig eksisterer i dag. Trods denne bias perspektiverer vi afslutningsvis analysens implikationer til den verserende debat om hensigtsmæssigheden i at anvende begrebet „integration“ i konceptualiseringen og studier af forholdet mellem majoriteter og minoriteter (se fx Schierup 1993; Pedersen & Rytter 2006; Olwig & Pærregaard 2011; Korteweg 2017; Schinkel 2017; Rytter 2018, 2019). Vi foreslår, at den form for slægtsskabelse, som sker gennem værgeordningen, måske kan udgøre en mere bæredygtig model for fremtidig inklusion af flygtninge i Danmark.

Materiale og kreative metoder

Artiklen er baseret på empiriske data indsamlet af førsteforfatteren under et fem måneders feltarbejde i forbindelse med hendes kandidatspeciale (Nielsen 2020) og i relation til forskningsprojektet ARTlife – Articulations of life among Afghans in Denmark, der er ledet af andenforfatteren.²

Materialet er baseret på feltarbejde og dataindsamling sammen med 12 afghanske flygtninge, 11 drenge og en pige, i alderen 18-24 år. De kom alle til Danmark i perioden 2014-2016 som uledsagede mindreårige asylansøgere og blev bevilget midlertidigt ophold, inden de endnu var fyldt 18 år. Derfor har de alle været officielt tilknyttet en juridisk værge i henholdsvis et, to eller tre år. De unge blev visiteret til kommuner rundt om i landet og anbragt i egne lejligheder eller på bosteder. De unge blev primært rekrutteret til studiet ved brug af sociale medier, herunder et opslag i en facebookgruppe for afghanere i Danmark. Endvidere har Dansk Røde Kors, som spiller en central rolle i håndteringen af uledsagede mindreårige, været behjælpelig med at finde informanter.

Ud over de unge deltog fem tidligere værgere, hvoraf tre har været officielt tilknyttet tre af de medvirkende unge. Nogle af værgerne har også ægtefæller og børn, der indgår i materialet.

Tidligere studier viser, hvordan flygtninge lærer at fortælle deres „flugtnarrativ“ til Udlændingestyrelsen og andre myndigheder. De første interviews tenderede da også „indøvede asylinterviews“ (Whyte 2009:35), som skulle overbevise tilhøreren om, at de uledsagede mindreårige var berettiget til deres ophold i Danmark. Det blev derfor vigtigt for førsteforfatteren ikke at fremstå som en repræsentant for myndighederne, hvorfor der blev brugt en del tid på at få opbygget en tillidsrelation, så de unge ikke følte sig afhørt eller udnyttet (jf. Hastrup 2009; Dånge 2022). Gennem uformelle samtaler, gåture, café- eller hjemmebesøg blev de unge efterhånden fortrolige med feltarbejderen og interviewsituationen og blev stadig mere komfortable med at fortælle om deres liv og hverdag (Rytter & Olwig 2018).

En måde at overkomme det „indøvede asylinterview“ på var at lade de unge tegne stamtræer over deres familier i Afghanistan og Danmark. En anden metode var at „fylde slægt-skabe“, det vil sige bede de unge tegne de ting, der betyder noget for dem, på et papir med et optrykt skab (se figur 1). Det kunne være begivenheder, mennesker eller følelser. Tegningerne blev afsæt for tætte samtaler om familieforhold, hvor de unge kastede sig ud i lange og detaljerede fortællinger om deres perspektiver på fortid, nutid og fremtid (Nielsen 2020).

Figur 1. To eksempler på den slags „slægt-skabe“, som blev en metodisk indgang til at tale om familier og slægtskab, hverdagspraksisser og relationer.

Sammenlagt blev der afholdt 48 interviews, som alle er optaget og efterfølgende transskriberet. Takket være de unges gode dansk kundskaber blev alle interviews afholdt uden brug af tolk.

Det var vigtigt for førsteforfatteren, at de unge ikke skulle opleve feltarbejdets afslutning som endnu et relations- og tillidsbrud. De blev derfor løbende inddraget i feltarbejdets fremgang og fund og forberedt på dataindsamlingens forestående afslutning. Det skal understreges, at mens flere interviews, samtaler og gåture omhandlede sårbare og potentielt traumatiserende oplevelser, blev der samtidig også talt rigtig meget om de unges glæde ved værgen og deres nye liv i Danmark.

Den aktuelle væргеordning

Når uledsagede mindreårige flygtninge bliver bevilget ophold i Danmark, får de samme rettigheder som andre danske børn, herunder retten til en midlertidig forældremyndighedsindehaver, i tilfælde af at deres egne forældre ikke kan varetage rollen (Social- og Indenrigsministeriet 2020). Ansvar for at udpege en væрге tilfalder den kommune, som den uledsagede mindreårige er blevet visiteret til. Ved meddelt ophold overgår ansvaret for uledsagede mindreårige til kommunen, som skal tage beslutning om, hvordan den unge skal bo, samt hvilke uddannelses- og fritidstilbud de skal have (Social- og Integrationsministeriet 2012:7). De fleste kommuner anbringer uledsagede mindreårige i selvstændige lejligheder, på døgninstitutioner eller bosteder, hvor de skal bo på egne værelser, og hvor der i forskelligt omfang er ansat personale (op.cit.11). I Social- og Integrationsministeriets vejledning (2012) „Den gode modtagelse af uledsagede mindreårige i kommunerne“ bliver overgangen fra asylcenter til kommune beskrevet som en „hektisk tid“, da de unge skal forlade det kendte asylliv (op.cit.31). Hertil er de „alene om at håndtere fortidens oplevelser og traumer uden støtte fra forældre og uden at kunne gøre brug af de vante sociale og intellektuelle kompetencer i form af sprog, normer og viden“ (op.cit.32).

Mange kommuner arbejder sammen med Røde Kors, som er behjælpelig med rekruttering og vejledning af frivillige værgere. Når han eller hun formelt er udpeget, får vedkommende krav på at blive inddraget i kommunens beslutninger vedrørende den unges personlige forhold. De skal endvidere sørge for, at der i alle afgørelser bliver taget hensyn til barnets behov. Derudover skal værgen yde voksenomsorg samt social og personlig støtte til barnet og derigennem forsøge at modvirke ensomhed og isolation.

I Danmark anses forældre-barn-relationen som afgørende for børns trivsel og udvikling, ligesom der foreligger en klar model for, hvad der kendetegner den gode barndom og det gode forældreskab (Mogensen & Olwig 2013). De briti-

ske antropologer Cathrine Panter-Brick og Malcolm T. Smith (2000) foreslår, at det forladte barn (*abandoned child*) udgør en trussel mod denne familiemodell. De danske antropologer Kristina Gr nenberg og Katrine Scheppele Johansen påpeger endvidere, at vores kulturelle forståelse af familie og sl gtsskabsrelationer er indskrevet i velfærdsstatens sociale arbejde og forsøg på at intervenere i borgernes liv ved at understøtte eller etablere det, man opfatter som „passende“ relationer (Gr nenberg & Johansen 2013:189-90). Samlet eksemplificerer værgeordningen, hvordan velf rdsfundet med lov forsøger at indskrive uledsagede flygtningebørn i en dominerende dansk familieforst else, hvor den stærke forælder-barn-relation anses som rigtig, vigtig og nødvendig for, at barnet kan udvikle sig til en god samfundsborger.

Slægtsskabelse gennem hverdagsritualer

Det er centralt i nyere antropologisk sl gtsskabsforskning, at familierelationer ikke nødvendigvis er naturgivne, men at mennesket *skaber* relationer gennem sine handlinger og selv tager form som person gennem disse praktiserede relationer (Mogensen & Olwig 2013:12). På baggrund af sit feltarbejde på  en Langkawi i Malaysia introducerer Janet Carsten begrebet *relatedness* (Carsten 1991, 1995, 2000) som analytisk greb til at forstå, hvordan mennesker skaber relationer til hinanden via indbyrdes interaktioner og udvekslinger over tid. Konkret beskriver Carsten, hvordan malajernes hjem ofte er beboet af både familiens biologiske børn og *anak angkat*, en kategori af plejebørn. Nogle af børnene bor fast i hjemmet hele deres barndom, mens andre er der i kortere eller i længere tid (Carsten 1991:431). Fælles for dem er, at de udvikler forbundethed til husstandens familied medlemmer gennem hverdagshandlinger som det at spise og leve under samme tag (Carsten 2000:18). På den måde bliver *anak angkat* inkluderet i familien på lige vilkår med dem, der er født ind i familien (Carsten 1991:425). Carsten sætter således fokus på familierelationers tilblivelse igennem sociale processer, hvor særligt måltider og det fælles hverdagsliv spiller en afgørende rolle.

Samme processuelle tilgang er at finde i den norske antropolog Signe Howells (2009) arbejde med transnational adoption i Norge. Howell introducerer begrebet *kinning*, en form for slægtsskabelse, hvormed „... et foster eller et nyfødt barn (eller en tidligere uforbundet person) bliver bragt ind i et betydningsfuldt og varigt forhold med en gruppe mennesker, og forholdet udtrykkes i sl gtsskabs-termer“ (op.cit.63). Howell forklarer, at *kinning* er en universel proces, som alle forældre engagerer sig i, men at den for adoptivforældre er særlig markant og karakteristisk (op.cit.63-64). Dette skyldes, at adoptivforældrene aktivt søger at kompensere for manglende fælles biologiske karakteristika mellem dem selv og

barnet. Da de ikke kan ændre barnets øjen-, hår- eller hudfarve, må de i stedet erstatte barnets nationale, sociale og kulturelle ophav med nye, fælles oplevelser og norske traditioner, normer og værdier for at leve op til den dominerende idé om, at familie og slægtskab bygger på biologiske bånd (op.cit.68-69). Gennem forskellige slægtskabspraksisser distancerer forældrene barnet fra dets ophav og knytter det til dem selv. Denne centrale proces beskriver Signe Howell som en „transsubstantiation“ (ibid.), det vil sige en form for væsensforvandling af både barnet og dem selv som nye forældre.³ Transsubstantiation bliver en forudsætning for, at slægtskabelsen kan lykkes og bliver ifølge Howell effektueret over tid. Slægtskabelse er derfor en tidsmæssigt uafsluttet proces, hvor begge parter investerer i relationen og i hinanden.

Centralt i denne artikel er imidlertid at anskue de unge flygtninges og værgernes fælles slægtskabelse som ritualiserede hverdagspraksisser. Antropologerne Marianne Holm Pedersen og Mikkel Rytter (2018) har påpeget, hvordan ritualer i migrationskontekster ofte bruges til at skabe nye tilhørsforhold og former for forbundethed. Ritualer er altid dynamiske kulturelle begivenheder, der gør det muligt at skabe nye forbindelser og relationer mellem ritualudøverne og deres omgivelser (op.cit.2606). I kraft af regularitet og gentagelser, kan ritualer være en måde til dels at fastholde traditioner og skabe kontinuitet i nye omgivelser og dels at tegne overgange og muliggøre forskellige transformationer i og af migrantdestinationen (op.cit.2607). I sit arbejde med uledsagede mindreårige anlægger antropolog Andrea Verdasco (2020) et lignende analytisk blik, idet hun anskuer asylcentrets rutineprægede aktiviteter som „hverdagens migrationsritualer“. Det er gennem fortløbende hverdagsritualer, at de unge asylansøgere skaber forskellige former for forbundethed til hinanden, det vil sige stærke relationer og netværk, som de siden kan trække på, efter de har fået tildelt flygtningestatus og startet et nyt liv i Danmark (se også Verdasco 2019).

Samlet vil vi diskutere, hvordan unge flygtninges og værgers fælles transsubstantiation sker gennem ritualiserede hverdagspraksisser.

Slægtskabelse gennem hverdagsritualer

Først da jeg kom her [ny kommune], var det svært. Der var mange ting, jeg ikke vidste, hvordan jeg skulle gøre. Det var ikke som at bo på asylcentret. Det var ensomt og mørkt i mit liv. Jeg savnede min rigtige familie, for uden dem var jeg alene, og jeg var bange for, at jeg aldrig fik det godt. Men så fik jeg Karsten, og så blev det bedre (Awad).

Awad husker tilbage på dengang, han blev tildelt ophold og anbragt på et bosted, flere hundrede kilometer fra det asylcenter, han havde boet på i lidt over et

år. I overensstemmelse med den forvaltningsmæssige praksis måtte man afvente planlægning af hans uddannelse, til der blev fundet en egnet værg. Det tog kommunen næsten to måneder. I den periode var Awad ikke sammen med andre end de øvrige beboere på bostedet. Det er en periode, han selv beskriver som „svær, ensom og mørk“.

Overgangen fra asylansøger til et nyt liv som udeboende ung flygtning kan være dramatisk. De unge placeres i en vilkårlig kommune og konfronteres med en række krav og forventninger til deres liv, gøren og færden. Mange unge gennemlever således en periode af ontologisk usikkerhed (Rytter 2013:100), hvor de ikke kan gøre brug af de evner og kompetencer, der var gyldige på asylcentret. Awad beskriver, hvordan vennerne på asylcentret pludselig var væk, og hvordan han i stedet blev anbragt på et bosted blandt fremmede drenge. Han oplevede at være alene, og savnet af hans afghanske familie blev stort. Han vidste grundlæggende ikke, hvordan han skulle forholde sig til sit nye liv – i hvert fald ikke før han mødte Karsten.

Værgerne får med det samme stor betydning i de unge flygtnings nye liv. Mange unge har udfordringer med hverdagsaktiviteter. Hvor og hvordan skal de for eksempel købe mad, tøj og møbler? Hvem skal de snakke med? Hvad skal de lave? Her træder værgerne til og hjælper med praktiske gøremål såsom indkøb og madlavning, rengøring og tøjvask samt at indrette deres nye lejligheder eller værelser. De viser dem rundt i lokalsamfundet og introducerer dem til offentlig transport samt brugen af Nem-ID og e-Boks. Disse handlinger kan måske forekomme ordinære, men for uledsagede flygtninge kan denne type „handling, der tages for givet“ (Carsten 2000:18) indgå i en vigtig intersubjektiv proces, hvormed de ikke blot udvikler en stærk relation til deres værg, men også etablerer en ny hverdag i Danmark.

I det følgende giver vi tre eksempler på, hvordan transsubstantiation og slægtsskabelse tager form via fejring af højtider og fælles måltider, og ved at den unge flygtning tildeles plads i værgens hjem.

Fødselsdag på dansk: indskrevet i værgens familietraditioner

Vi sidder ude på terrassen, og lige pludselig kommer mor med en kage med lys i. Så bliver jeg bare ... min mund bliver åben, fordi de siger alle sammen ‘tillykke med fødselsdagen!’. Og jeg bliver fuldstændig overrasket. Jeg begynder at tude lidt. Jeg kunne ikke forstå det. At det var virkelig til mig. Kan det passe? De holdt simpelthen fødselsdag for mig. De har købt gaver til mig. Og sang ‘I dag er det Samirs fødselsdag’. Og de kom ud med flag. Og far har sat flag i haven. Jeg kunne ikke forstå det. Hvor søde de mennesker er. De kendte mig jo ikke så godt, men alligevel var det vigtigt for dem at holde fødselsdag for mig. Og selvfølgelig

spørger hun på en indirekte måde: 'Hvad er det for noget kage, du kan lide?' Og det var præcis den samme kage, jeg har tænkt på. Det var virkelig rart. Det betød virkelig meget, og det rørte mig meget i hjertet. De har tænkt på mig! (Samir).

Knap en måned efter Samir blev introduceret til værgen Lotte ved et officielt overdragelsesmøde på kommunen, besøgte han Lotte og hendes mand Lars samt deres to teenagebørn. Efter en kop te i solen på terrassen blev Samir overrasket med fødselsdagssang, kage og flag. Flere familiemedlemmer og venner, som Samir ikke havde set før, dukkede op i haven med favnen fuld af gaver. Samir havde ugen inden betroet Lotte, at han ikke plejede at fejre fødselsdag med sin familie i Afghanistan, og at han faktisk ikke var sikker på, hvilken dato han var født. Alligevel holdt Lotte en fødselsdagsfest for ham. Samir blev rørt, overrasket og varm om hjertet. Efter blot få ugers kendskab havde de tænkt på ham.

Inspireret af Signe Howells allerede omtalte arbejde med norske forældre og adoptivbørn beskriver antropolog Ceridwen Leith Hall i et studie af amerikanske forældre og russiske adoptivbørn, hvordan forældrenes iscenesættelse af barnets ankomst til USA som en „hjemkomst“ kan forstås symbolsk som en biologisk fødsel, idet barnet nu endelig ankommer til sin retmæssige familie (Hall 2012:30). Mens forældrenes returrejse fra Rusland med et „bewildered“ barn i favnen har karakter af en rites de passage, bliver hjemkomstfejringen en rituel markering af barnets ankomst til familien over for inviterede venner og familiemedlemmer. Fejringen er en vigtig del af forældrenes bestræbelse på at transformere barnet til „en af vore egne“ (Hall 2012). Fødselsdagsfejringen af Samir er måske ikke på samme måde en absolut markering af hans ankomst til Lottes familie, men dagen bliver alligevel central for Samirs oplevelse af at være accepteret og velkommen.

Ifølge Howell er transnationale adoptivbørn socialt nøgne, når de ankommer til Norge, eftersom de er blevet løftet ud af deres tidligere slægtskabsrelationer (Howell 2009:4).⁴ Ankomsten får karakter af en symbolsk genfødsel, hvor forældrene aktivt engagerer sig i at slægtsskabe og forvandle barnet til et af deres egne. Slægtsskabelsen sker imidlertid også ved hjælp fra statslig lovgivning, der tildeler barnet „en ny fødselsattest, et nyt navn, nyt statsborgerskab, nye slægtninge og et nyt hjem, nye sociale og kulturelle forventninger og nye relationer, der rækker ud over familien“ (op.cit.73).

Samir står (ligesom de øvrige uledsagede unge) på relativt bar bund efter ankomsten til sin anviste hjemkommune. Han er ankommet til Danmark uden forældre og er med sin boligplacering revet ud af de betydningsfulde relationer, som han havde opbygget til vennerne på asylcentret, og bor nu i stedet alene i en tom lejlighed. Lottes surpriseparty er imidlertid med til at konstituere ham som social person. Selvom det ikke nødvendigvis er kutyme at fejre fødselsdag i

Afghanistan, håndterer Lotte dagen, som hun ville gøre med sine egne børn. Og hun benytter fejringen til at introducere Samir til sin udvidede familie.

Man kan ydermere sige, at Samir den dag får en ny fødselsattest. Selvom han er i tvivl om datoen for sin fødsel, betragter Samir fremover denne dato som hans fødselsdag og har siden fejret den på præcis samme måde med kage og gæster i haven:

Her er det almindeligt, at alle ved, hvornår det er deres fødselsdag. Det er meget vigtigt, fordi ens venner og familie vil gerne sige tillykke. Så har man en dag, hvor alle ved, at det er den dag, hvor man alle sammen fejrer én. Så nu kommer alle mine venner og familie altid på den dag og fejrer mig hjemme hos Lotte. Og hvis det er dem, der har fødselsdag, så fejrer vi dem på samme måde. Og der er mange, så vi får meget god kage mange gange om året [griner] (Samir).

Fødselsdagen er blot et eksempel på, hvordan Lotte bestræber sig på at indskrive Samir i familiens liv og fortælling. Han bliver også inviteret med til andre højtider som for eksempel jul, sankthans og påske og introduceret til alle de ritualer og traditioner, der hører sig til. Endvidere tager Lotte og Lars ham med på ture rundt omkring i Danmark, så han for eksempel kan se Amalienborg og Tivoli i København, H.C. Andersens Hus i Odense, Den Gamle By i Aarhus og Grenen i Skagen. De ritualiserede fejringer og ture rundt i landet er Lottes aktive forsøg på at inkorporere Samir i hendes familie, netværk og nationale ophav, og det bidrager alt sammen til den transsubstantiation, der fremover vil knytte dem sammen i en fælles historie.

En ting er dog årlige ritualiserede højtider. Noget andet er mere ordinære hverdagspraksisser som madlavning og fælles måltider.

Mandagsmadder: bagning og fælles måltider

At lave mad og spise sammen er aktiviteter, som de fleste praktiserer på daglig basis. Wasim og Susan har dog udviklet deres egne rutiner. De mødes fast hver søndag for at bage et rugbrød, som de den efterfølgende dag deler med Susans øvrige familie. På den måde har Wasim og Susan skabt et hverdagsritual, som markerer deres relation, og som udvikler deres indbyrdes forbundethed. Med et kæmpe smil fortæller Wasim om det, han og Susan har navngivet „mandagsmadder“:

Om søndagen bager jeg altid rugbrød med Susan. Det gør vi, fordi jeg engang spurgte mor, om hun ville lære mig det. Jeg smagte rugbrød på asylcentret, og der var det totalt klamt! Men første gang jeg var på besøg hos Susan, fik vi madder til aftensmad. Og hendes rugbrød! Det var *så* lækkert! Altså, det var fuldstændig blødt, og jeg spiste otte stykker [griner]. Så jeg spurgte hende, hvordan hun lave-

de det så godt. Så om søndagen skulle jeg være med til at bage det i køkkenet. Og hun viser mig alle ting. Rugmel skal vejes og der skal *mange* kerner i. Og så rører vi gæren ud i lidt varmt vand. Og så skal det hæve, inden det skal i ovnen. Og imens vi venter, så sidder vi altid og drikker te og snakker. Det er meget hyggeligt. Så nu er jeg altid med om søndagen til at bage det. Men vi skal ikke spise det før om mandagen! Det er, fordi Susan og familien kommer sent hjem den dag, så det skal bare være noget nemt. Så jeg kommer også og spiser mandagsmadder med dem (Wasim).

Hvad der startede som et ønske om at kunne bage et godt rugbrød, er i dag blevet til en ritualiseret hverdagspraksis. Susan er i dette tilfælde „ritualeksperten“ (Venhorst et al. 2013), der guider Wasim igennem bagningen, mens hele familien efterfølgende viser ham, hvordan man smører madder med rejer, æg, kartoffel eller makrel.⁵ Oplevelsen af at spise sammen med Susan resonerer med Wasims minder fra Afghanistan:

I Danmark var der jo gået lang tid, siden jeg havde været sådan sammen med nogen, man virkelig godt kan lide. Altså på den måde, hvor man sidder sammen og hygger og snakker, mens vi spiser. Det gjorde jeg jo altid med min familie i Afghanistan, inden vi flygtede. Det var jo ikke krig hele tiden. Der var også sådan nogle ting med familien. Så det var meget dejligt. At spise med Susan igen. Så fik man sådan en ro indeni, fordi nu følte jeg, at jeg var tilbage i den samme form for familie (Wasim).

Mandagsmadderne giver på den måde Wasim mulighed for at genopleve en velkendt rutine i at lave mad og spise med en familie. Genkendeligheden skaber en oplevelse af kontinuitet og tryghed i hans nye, usikre tilværelse, hvor han hverken ved, hvem han er, eller hvad han kan forvente af fremtiden. Spisesecernerne, hvor Susan, hendes mand og børn på forskellig vis guider Wasim til den korrekte udførelse, er således med til at forme Wasims overgang fra en status som asylansøger til et liv som ung medborger. Gennem denne formgivning udvikler han et tilhørsforhold til Danmark, eftersom han tydeligvis får smag for „madder“ – en klassisk dansk spise og nu hans nye livret. Jo mere rugbrød de bager, og jo flere „mandagsmadder“ de spiser sammen, jo tættere bliver Wasim forbundet til Susan og familien.

Mit eget værelse: manifestering af den unges plads i familien

Karsten og Jesper havde gjort det klar til mig, da jeg kom hjem til dem. De så meget spændte ud. Som om de glædede sig. Så tog de mig med ovenpå, hvor alle børn har værelser, og så gik vi hen til en lukket dør, som jeg vidste, var et kontor. Og så spørger Jesper, om jeg er klar, og han åbner døren. Så kigger jeg ind og kan

se, at der står en ny seng, hvor der er sådan noget fodboldsengetøj. Og der var et stort skrivebord og et fjernsyn, hvor Jesper sagde, at vi kunne spille PlayStation sammen. Og Karsten viste mig plakaterne. Han havde fyldt hele væggen med Manchester United. Mit yndlingshold, så jeg blev rigtig glad. Vivian kom op til os, og hun lagde armen om mig og sagde, at så kunne jeg blive og sove, hvis det blev sent. Så nu har jeg mit eget værelse (Awad).

Awad fortæller om den dag, hvor værgerne Karsten og hans søn, Jesper, viste ham det værelse, som de i al hemmelighed havde indrettet til ham. Det gamle kontor var blevet forvandlet til Awads nye værelse ved siden af de øvrige børns værelser på førstesalen. Selvom han havde et værelse på bostedet, blot et par kilometer derfra, fik Awad altså sit eget værelse og kunne nu, som Vivian (Karstens kone) sagde, „altid blive og overnatte“.

Et værelse er ikke det eneste, Awad har fået tildelt i Karsten og Vivians hjem. I et andet interview fortæller han om familiens faste pladser ved spisebordet:

Når vi spiser, har vi en fast plads, som vi altid sidder på. Altså, jeg har jo også min plads. Den er ved siden af Jesper og over for Karsten. Selvom jeg ikke spiser der hver dag, så er det jo bare blevet min plads, fordi det var der, jeg altid sad i starten. Så nu tænker vi alle sammen, at det er Awads stol (Awad).

Awad bor ikke hos Karsten, men har sin tydelige plads i hjemmet og altså også i familien. Ifølge Signe Howell spiller delte fysiske steder, plads og rum en stor rolle for adoptivbørns opfattelse af at høre til i deres nye familie samt for den gensidige slægtsskabelse mellem forældre og børn (Howell 2009:75). Det nyindrettede værelse og den faste plads ved spisebordet kan siges at være fysiske manifestationer af Awads plads i Karstens familie på lige fod med de øvrige børn i familien. Værelset med skrivebord og PlayStation samt muligheden for overnatning vil givetvis betyde, at Awad vil tilbringe stadig mere tid hjemme hos Karsten.

Samlet illustrerer de tre eksempler med fødselsdagsfejring, mandagsmadder og det nyindrettede værelse en dynamisk og vedvarende slægtsskabelsesproces mellem uledsagede unge flygtninge, værgerne og deres respektive familier. Via forskellige ritualiserede hverdagspraksisser bliver de unge indført i værgernes familieliv og kan på mange måder siges at blive „symbolsk plantet“ i værgernes liv og hverdag (jf. *ibid.*).

Deres nye forbundethed kommer til udtryk i brugen af konventionelle slægtstermer, for eksempel ved at de unge begynder at titulere og omtale deres værger som mor og far, værgernes børn som søskende og øvrige familiemedlemmer som bedsteforældre, onkler eller tanter. Over tid genskaber de unge flygtninge og værgerne i en intersubjektiv proces hinanden som nye personer, som individer, forældre og børn (*op.cit.*65).

Hverdagsritualerne kommer på den måde til at spille en betydelig rolle for flygtningenes overgang til livet som borgere i det danske samfund. Faktisk får værgernes gæstfrihed afgørende betydning for de unge, der alle har forskellige oplevelser af eksklusion og fremmedgørelse, mens de har opholdt sig i Danmark.

To former for gæstfrihed

Hidtil har vi vist, hvordan transsubstantiationen af unge uledsagede flygtninge sker i form af intersubjektive praksisser mellem de unge og deres danske værger, samt hvordan de er med til at skabe en følelse af forbundethed mellem dem. Samtidig peger de unge flygtninge på, at de til stadighed oplever at blive positioneret og behandlet som anderledes. Dette sker særligt i deres møde med personer, institutioner, politik og medier i det bredere danske samfund. Her bliver deres fremmedklingende navn, dialekt og fænotypiske fremtoning ofte fremhævet som indikation på deres tvivlsomme (manglende) tilhørsforhold til Danmark. Dette er meget lig Lene Myongs studier af koreanske adoptivbørn i danske familier, der, selvom de måske har været del af familien fra spæd, alligevel løbende konfronteres med mere eller mindre subtile hentydninger og reaktioner på deres fremmede baggrund og fremtoning (Myong 2011). Awad sætter selv ord på oplevelsen:

Karsten betyder, at jeg nu har en familie i Danmark. Det er ham, der gav mig tro på, at jeg godt kunne være i Danmark, for når man er her som flygtning, er der tit en følelse af, at man ikke må være her. Mange kigger på dig, som om du er fremmed og ikke velkommen i Danmark. De siger, at man skal opføre sig på en god måde, før at man får lov til noget, og så får man faktisk alligevel ikke lov til noget. Men Karsten viste mig alt det, jeg ikke vidste, hvordan jeg skulle gøre. Og efter jeg mødte ham, begyndte jeg at blive gladere og mere som mig selv. Og jeg fik et mere ordentligt liv, selvom alting var nyt, og jeg ikke vidste meget. Med Karsten var jeg aldrig bange for, at han ville tænke om mig, som andre danskere gør. Han var åben mod mig, og hele hans familie har taget mig ind, som om de virkelig vil have mig. Karsten lærte mig, at man godt kan have to familier. De er den familie, jeg har her i Danmark, fordi min rigtige familie ikke kan være her (Awad).

Som Awad antyder ovenfor, er det absolut ikke altid nemt at være uledsaget ung flygtning i det danske samfund. På den ene side oplever han gæstfrihed, når Karsten med åbne arme inviterer ham ind i sit hjem og sin familie. På den anden side har Awad også konkrete erfaringer med mere ugæstfri borgere, der betragter og behandler ham som en fremmed, der (måske) aldrig kommer til at høre til i Danmark (jf. Verdasco 2019; Dånge 2022). Faktisk fremstår Karsten nærmere som undtagelsen end reglen.

I sit studie af engelske plejefamiliers modtagelse af uledsagede mindreårige flygtninge anvender antropolog Ala Sirriyeh (2013) Jacques Derridas skelnen mellem *betinget* og *ubetinget* gæstfrihed. Hos Derrida (2000) er den betingede gæstfrihed funderet i lov og ret som for eksempel retten til at bede om beskyttelse og loven om udstedelse af midlertidige opholdstilladelser. Denne form tillader imidlertid værten (i dette tilfælde de danske myndigheder) at stille spørgsmål, som gæsten må besvare troværdigt og i overensstemmelse med loven: Hvem er du? Hvor kommer du fra? Hvad vil du her? Som Derrida påpeger, er denne form for gæstfrihed typisk udtryk for national suverænitet, en gæstfrihed, der i mange lande anvendes som middel til dels at anerkende gæsten, dels kontrollere og tolerere samme (op.cit.71-73). Derimod indebærer den ubetingede gæstfrihed en absolut åben og betingelsesløs modtagelse og accept af den ukendte anden (op.cit.25).

Sirriyeh viser, hvordan de plejefamilier, der møder de uledsagede unge flygtninge med en betinget gæstfrihed, ender med at stadfæste en vært-gæst-relation mellem de unge og dem selv. Dette forhindrer udviklingen af mere nære følelsesmæssige relationer. Omvendt betyder en ubetinget gæstfrihed, at plejefamiliernes gæstfrihedspraksisser over tid kan udvikles til egentlige familielignende relationer (Sirriyeh 2013).

Inspireret af Sirriyeh kan man sige, at Awad i overstående citat italesætter oplevelser af betinget og ubetinget gæstfrihed fra sin tid i Danmark. Med Howell kan man indskyde, at netop den distance, som følger af den betingede gæstfrihed, umuliggør en transsubstantiation mellem de involverede parter. Omvendt udviser Karsten en ubetinget gæstfrihed over for Awad.⁶ Han udviser en grundlæggende tillid til Awad, hjælper ham og undlader på den måde også at kontrollere og regulere hans adfærd i hjemmet.

Mere generelt har flere studier de senere år påpeget, hvordan flygtninge og indvandrere ofte fastholdes i en strukturel position som gæster. Marianne Gullestad (2002) og Peter Hervik (2004) påpeger, hvordan man i Norge og Danmark ofte mobiliserer en vært-gæst-model i diskussioner af forholdet mellem landets minoriteter og majoriteter. Flygtninge og indvandrere bliver låst i rollen som gæster, der må indordne sig værternes ønsker og luner – de må „skik følge eller land sky“ (Fadel 1999). Medie- og racismeforsker Rikke Andreassen (2007) påpeger, hvordan negative fremstillinger af synlige minoriteter (sort hår, mørk glød, udenlandsk klingende navne, tørklæder osv.) i nyhedsmedier og populærkultur er med til at henvise dem til en marginaliseret position i forhold til majoritetsbefolkningen. Psykolog Iram Khawaja viser, hvordan unge med minoritetsbaggrund hele tiden må gøre et ekstra arbejde for at blive set som ligeværdige medborgere (Khawaja 2011; se også Larsen 2011). Dette udpluk

– og man kunne have fremhævet mange andre studier – af nyere dansk migrationsforskning understøtter Awads oplevelse af, at „mange“ af dem, han har mødt i sin tid i Danmark, ser, opfatter og behandler ham som fremmed og stiller forskellige krav til, hvem han skal være, og hvordan han skal opføre sig. Awad bliver med andre ord igen og igen interPELLERET som én, der ikke hører naturligt til i Danmark (Koefoed & Simonsen 2010; Hervik 2016). Alt dette henviser til den betingede gæstfrihed, som på mange måder kan siges at dominere i den danske offentlighed – på den anden side står Karsten klar til at modtage Awad med åbne arme.

Trods de gode oplevelser med Karsten og Karstens familie beretter Awad også om oplevelser med betinget gæstfrihed og mistro, der fører til oplevelser af eksklusion og fremmedgørelse i det bredere samfund. Tankestrømme og savn af hans første familie i Afghanistan trænger sig ofte på, særligt når han møder modstand eller bliver usikker på sig selv og sin tilværelse.⁷ Det gjorde sig for eksempel gældende, da Awad blev visiteret til sin nye hjemkommune og afskåret fra vennerne på asylcentret. I den ensomme periode var savnet af hans afghanske familiemedlemmer som en fantomsmerter; de blev allestedsnærværende i kraft af deres fravær (Bille, Hastrup & Sørensen 2010).⁸ De unge har måske nok forladt eller er blevet adskilt fra deres afghanske forældre og familiemedlemmer, men de afghanske familier fylder naturligvis stadig meget i de unge flygtninges tanker, drømme og dagligdag. Mødet med Karsten kan ikke fundamentalt ændre på dette eller erstatte Awads afghanske forældre, men Karstens ubetingede gæstfrihed får hurtigt Awad til at føle sig tryk og tilpas i hans selskab. Med tiden er Karsten, Vivian og sønnen Jesper blevet Awads familie nummer to.⁹

Samlet er værgens ubetingede gæstfrihed og aktive forsøg på at inkludere de unge i deres liv af afgørende betydning for de uledsagede mindreårige flygtninge.

Konklusion: slægtsskabelse som bæredygtig model for fremtidig inklusion?

Værgeordningen er implementeret i dansk lovgivning for at sikre uledsagede mindreårige flygtninges trivsel og rettigheder. Ordningen har fokus på den frivillige varetagelse af værgeskabet, hvor man søger at modvirke uledsagede unges ensomhed og isolation samt give dem omsorg og støtte, så de på sigt kan opbygge et velfungerende voksenliv. Ifølge daværende konsulent ved Røde Kors, Niels Svankjær Christiansen, hjælper frivillige værger de unge flygtninge med at få bragt deres kompetencer og potentialer i spil, så de for eksempel kan gennemføre en uddannelse og derigennem opnå et „bæredygtigt, selvstændigt voksenliv og en meningsfuld tilværelse i Danmark“ (Christiansen et al. 2013:11).

Vores diskussion af relationerne mellem Wasim og Susan, Samir og Lotte samt Awad og Karsten bekræfter på mange måder, hvordan værgeordningen på længere sigt kan udvikle sig til familielignende relationer. I kraft af fælles hverdagsritualer sker over tid den transsubstantiation, som former stærke følelser af forbundethed mellem den unge flygtning og den frivillige værge. Det, der startede som en formel juridisk anordning, bliver gennem slægtsskabelse over tid til en familielignende relation. De involverede parter bliver, som Signe Howell foreslår, både „gjort til slægt gennem lov og gennem opfostring“ (Howell 2009:73).

Indsigterne præsenteret i denne artikel kommer dog med det forbehold, at vi alene diskuterer velfungerende værgeordninger. Der er også adskillige tilfælde, hvor det forbliver en formel juridisk ordning, der ophører, når den unge bliver myndig. Ligesom der er eksempler på, at relationen brat afsluttes, fordi den unge flygtning eller værgen beder om det, hvilket for eksempel kan ske, hvis deres personlige kemi ikke fungerer. Faktisk fortæller flere unge om tidligere mislykkede relationer, hvor de oplevede, at værgen hverken var særlig gæstfri eller evnede at inkludere dem i deres familie.

Vi har diskuteret værgeordningen i forhold til en mere generel kulturel model om værter og gæster og foreslået, at vi med værgeordningen ser konturerne af et mere symmetrisk forhold mellem de involverede parter. Transsubstantiation af den unge flygtning og værgen (og til en vis grad dennes familie) er netop gensidig og resulterer i, at alle parter rykker og forandrer sig samt nærmer sig hinanden. Slægtsskabelsen sker måske nok ved, at værgerne gennem hverdagsritualer indskriver de unge flygtninge i deres liv, hjem og familiefortælling, men også ved, at alle parter tager form af hinanden. Denne fundamentale gensidighed og ligeværdighed står i skarp kontrast til aktuelle ideer og forestillinger om „integration“, hvor der altid er nogle (majoriteten), som har ret, agt og magt til at gøre noget med nogle andre (minoriteten) (Olwig & Pærregaard 2011; Rytter 2019). Kultursociolog Jonathan Schwartz har tidligere foreslået, at vi (måske) på sigt kan overkomme vært-gæst-dikotomiens asymmetriske magtforhold ved at gentænke forholdet mellem majoriteter og minoriteter som en mere ligeværdig relation mellem nabo/nabo (Schwartz 2003) – eller som i dette tilfælde gennem nære familielignende relationer. Værgeordningen rummer således kimen til en ny model for fremtidig inklusion af flygtninge og andre indvandrere i Danmark, men som vi også har diskuteret, beror dette på en ubetinget gæstfrihed, hvor nyligt ankomne gives plads til og mulighed for at blive del af hverdagsliv og lokalsamfund uden at skulle bestræbe sig på at efterleve evindelige krav om integration eller blive holdt ud i strakt arm som fundamentalt anderledes.

Værgeordningen havde sin storhedstid i årene 2015-2016, hvor der kom mange uledsagede mindreårige til Danmark. Dette er imidlertid ikke længere tilfældet. I 2020 ankom blot 161 uledsagede mindreårige (Udlændinge- og Inte-

grationsministeriet 2021:7). Endvidere har et flertal i Folketinget ændret politisk kurs om modtagelsen af flygtninge. Med det såkaldte „paradigmeskifte“ vedtaget i februar 2019 er det nu en klar politisk målsætning, at flygtninge *ikke* skal være her permanent, men sendes retur til deres første hjemland, så snart det er muligt (Tan 2020; Dånge 2022). Dette blev for eksempel effektueret for mange syriske flygtninge, der i foråret 2021 blev meddelt, at de ikke ville få forlænget deres midlertidige opholdstilladelse. Spørgsmålet er, hvilke konsekvenser denne hjemsendelsesdagsorden vil få for værgeordningen. Vil frivillige borgere fortsat åbne deres familier, hjem og hjerter for unge flygtninge og aktivt bruge tid, energi og ressourcer på at opbygge stærke relationer til dem, når de måske skal sendes ud af Danmark blot få år senere? Vil de unge og deres værger fortsat engagere sig på samme måde, når begge parter har en underliggende vished om, at relationen en dag vil blive brudt?

Denne artikel har diskuteret værgeordningens muligheder og iboende potentiale for at inkludere unge uledsagede flygtninge i Danmark samt skabe optimale betingelser for, at de trods en svær og traumatisk barndom kan blive velfungerende voksne og aktive samfundsborgere. Men i hvilken grad paradigmeskiftet undergraver dette, må tiden og fremtidige studier vise.

Noter

Tak. Først og fremmest tak til de mange modige unge flygtninge og danske værger, der har medvirket i det feltarbejde, der ligger til grund for denne artikel. Uden jer ville vi aldrig blive klogere. Også tak til deltagerne ved panelet *Beginning Anew in a Mobile World* på MEGA-seminaret 2021, hvor en tidlig udgave af denne artikel blev præsenteret og diskuteret.

1. David Schneider introducerer skellet mellem „order of nature“ og „order of law“ i sin undersøgelse af slægtskab i Nordamerika. Hans informanter skelner mellem familiemedlemmer, som de oplever at være relateret til via blod og substans, for eksempel deres far, mor, søskende og bedsteforældre, og så dem, som de er i familie med via en juridisk orden, for eksempel ægtefæller, svigerforældre, svoger og svigerinder (Schneider 1980 [1968]).
2. Forskningsprojektet ARTlife – *Articulations of Life among Afghans in Denmark* (AUFF NOVA 2017-2022) undersøger, hvordan forskellige grupper afghanske flygtninge oplever at bo i Danmark. Projektgruppen anvender kreativ samskabelse for at give herboende afghanere mulighed for selv at komme til orde og formulere „artikulationer af liv“. Metodisk arbejdes der blandt andet med film, teater, tegninger, sociale medier og eksperimentelle rum. Deltagere i ARTlife er forskerne Mikkel Rytter, Karen Walto, Christian Vium, Julie Nynne Bune og Narges Ghandchi samt de fem specialestuderende (nu færdiguddannede antropologer) Lærke Møller Nielsen, Shubhdeep Singh Parwana, Ida Wilson, Josephine Bülow og Nina Vestergaard Andersen.
3. Transsubstantiation er også kendt fra den romersk-katolske kirke, hvor brød og vin under nadveren *bliver* til Jesu legeme og blod.
4. Antagelsen om, at mennesket er „socialt nøgent“, når det fjernes fra sit biologiske ophav og sociale kontekst, negligerer på sin vis betydningen af den enkeltes livshistorie og biografi. Lene Myong har kritiseret antagelsen om, at adoptivbørn afkobles fra deres familie- og slægtsrelationer, når de indgår i transnationale adoptionsprogrammer (Myong 2011). Når vi

alligevel medtager Signe Howells idé om social nøgenhed, er det for at understrege, hvordan de unge flygtninge oplever sig som ensomme og sårbare, idet de dels er uden deres afghanske familie, dels er uvante med de sociale og kulturelle forventninger, de møder hos deres danske væрге.

5. Birgitte Romme Larsen (2011) viser, hvordan kvoteflygtnings madvaner bliver omdrejningspunkt for forskellige interventioner fra velmenende naboer og frontmedarbejdere i kommunale daginstitutioner. Mad og måltiders symbolske betydning for flygtnings og indvanderes inklusion i det danske samfund kan næppe undervurderes (se også Rytter, Ismail & Sparre 2021).
6. Denne ubetingede gæstfrihed er imidlertid forudsat af de lovgivningsmæssige rammer, som værgeordningen udspringer af. Rammesat af loven bliver forholdet mellem Karsten og Awad og de øvrige unge flygtninge og deres værger iscenesat som „familielignende“ – måske er det netop derfor, at vi her ser en mere åben og imødekommende modtagelse af den unge flygtning. Just som man ville tage imod ethvert andet familiemedlem.
7. Awads tilbagevendende minder om livet og familien i Afghanistan understreger, at selvom de unge flygtninge måske nok er „socialt nøgne“, når de ankommer til deres nye hjemkommune, er de fortsat indlejret i minder og familierelationer.
8. Meget tilsvarende diskuterer Mikkil Rytter og Andreas Gadeberg Nielsen (2020), hvordan dansk-afghaneres ægteskaber fortsat hjemsøges af fortidens konflikter og fortrædeligheder. Man har måske nok lagt krigen i Afghanistan bag sig, men den er alligevel hele tiden til stede i samværet mellem afghanske familier i Danmark og accentueres ved partnervalg og ægteskab.
9. Selvom Awad og de øvrige unge opfatter værgerne (og deres udvandede familier) som deres familie, er disse familier „nummer to“ i forhold til deres familie i Afghanistan, som altså stadig rangerer i deres fortællinger som „nummer et“. Enkelte unge er fortsat i kontakt med deres afghanske familie, mens andre ikke ved, om familien er død eller i live, og i så fald hvor i verden de befinder sig.

Litteratur

- Andreassen, Rikke
2007 Der er et yndigt land. Medier, minoriteter og danskhed. København: Tiderne Skifter.
- Bille, Mikkil, Frida Hastrup & Tim Flohr Sørensen (eds)
2010 An Anthropology of Absence. Materializations of Transcendence and Loss. London: Springer.
- Carsten, Janet
1991 Children In-Between. Fostering and the Process of Kinship on Pulau Langkawi, Malaysia. *Man* 26(3):425-43.
1995 The Substance of Kinship and the Heat of the Heart. Feeding, Personhood, and Relatedness among Malays in Pulau Langkawi. *American Ethnologist* 22(2):223-41.
- Carsten, Janet (ed.)
2000 Cultures of Relatedness. New Approaches to the Study of Kinship. Cambridge: Cambridge University Press.
- Christiansen, Niels Svankjær, Ole Jeppesen & Marie B. Trillingsgaard
2013 Forældremyndighed for uledsagede børn og unge. En håndbog til frivillige. København: Røde Kors.
- Derluyn, Ilse
2018 A Critical Analysis of the Creation of Separated Care Structures for Unaccompanied Refugee Minors. *Children and Youth Services Review* 92:22-29. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.03.047>.

- Derrida, Jacques
2000 Of Hospitality. Anne Dufourmantelle Invites Jacques Derrida to Respond. Stanford: Stanford University Press.
- Dånge, Louise
2022 Taking Control and Reorienting Future Aspirations. How Young Refugees in Denmark Navigate Life Between Integration and Repatriation. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 49(3):655-72. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2022.2077182>.
- Fadel, Ulla Holm
1999 Skik følge eller land fly. Danske forståelser af kulturel forskellighed. I: P. Hervik (red.): Den generende forskellighed. Danske var på den stigende multikulturalisme. Pp. 214-61. København: Hans Reitzels Forlag.
- FN
2005 Generel bemærkning nr. 6. Behandling af uledsagede børn og børn, der er adskilt fra deres familie uden for deres oprindelsesland. Konventionen om Barnets Rettigheder. <https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/gc6.pdf>. Læst 26.02.2023.
- 2009 Retningslinjer for international beskyttelse. Asylsøgende børn i henhold til artikel 1, litra A, stk. 2, og artikel 1, litra F, i konventionen af 1951 og/eller protokollen af 1967 om flygtninges retsstilling. Geneve: FN's Flygtningehøjkommissariat.
- Grünenberg, Kristina & Katrine Johansen Scheppelem
2013 Passende og upassende relationer. Familien som ideal i socialt arbejde. I: H. Mogensen & K.F. Olwig (red.): Familie og slægtskab. Antropologiske perspektiver. Side 189-206. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Gullestad, Marianne
2002 Det norske – sett med nye øyne. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hall, Ceridwen Leith
2012 Consuming Culture, Creating Memory. How American Parents Relate to Russian Adoptees. Ph.d.-afhandling. Californien: University of California, San Diego.
- Hastrup, Kirsten
2009 Videnskabelig praksis. Det etiske felt i antropologien. I: K. Hastrup, Kirsten (red.): Mellem mennesker. En grundbog i antropologisk forskningsetik. Side 9-30. København: Hans Reitzels Forlag.
- Hervik, Peter
2004 The Danish Cultural World of Unbridgeable Differences. *Ethnos* 69(2):247-67. <https://doi.org/10.1080/0014184042000212885>.
- 2016 Fortællingen om de danske værter og deres generende gæster. I: I.B. Glavind, A-D. Christensen & T.L. Thomsen (red.): Narrativ forskning. Tilgange og metoder. Side 275-92. København: Hans Reitzels Forlag.
- Howell, Signe
2009 The Kinning of Foreigners. Transnational Adoption in a Global Perspective. New York & Oxford: Berghahn Books.
- Khawaja, Iram
2011 Blikkene. Muslimskhedens synlighed, kropsliggørelse og forhandling. I: M.H. Pedersen & M. Rytter (red.): Islam og muslimer i Danmark. Religion, identitet og sikkerhed efter 11. september 2001. Side 269-91. København: Museum Tusulanums Forlag.

- Koefoed, Lasse & Kirsten Simonsen
2010 „Den fremmede“, byen og nationen. Om livet som etnisk minoritet. Frederiksberg: Roskilde Universitets Forlag.
- Korteweg, Anna
2017 The Failures of “Immigrant Integration”. The Gendered Racialized Production of Non-Belonging. *Migration Studies* 5(3):428-44. <https://doi.org/10.1093/migration/mnx025>.
- Larsen, Birgitte Romme
2011 Drawing Back the Curtains. The Role of Domestic Space in the Social Inclusion and Exclusion of Refugees in Rural Denmark. *Social Analysis* 55(2):142-58. <https://doi.org/10.3167/sa.2011.550208>.
- Mogensen, Hanne Overgaard & Karen Fog Olwig
2013 Introduktion. Familie og slægtskab. Antropologiske perspektiver på nære relationer. I: H. Mogensen & K.F. Olwig (red.): Familie og slægtskab. Antropologiske perspektiver. Side 9-32. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Myong, Lene
2011 Bliv dansk, bliv inkluderet. Transnational adoption i et in- og eksklusionsperspektiv. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift* 48(3):268-76.
- Nielsen, Lærke Møller
2020 Forældre ved lov. En antropologisk undersøgelse af familie- og slægtskabskonstruktioner mellem uledsagede unge flygtninge og deres danske værgere. Kandidatspeciale. Aarhus: Afdeling for Antropologi, Institut for Kultur og Samfund, Aarhus Universitet.
- Olwig, Karen Fog
2007 Caribbean Journeys. An Ethnography of Migration and Home in Three Family Networks. Durham, NC, & London: Duke University Press.
- Olwig, Karen Fog & Karsten Pærregaard (eds)
2011 The Question of Integration. Immigration, Exclusion and the Danish Welfare State. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- Panther-Brick, Cathrine & Malcolm Smith
2000 Abandoned Children. New York: Cambridge University Press.
- Pedersen, Marianne Holm
2014 Iraqi Women in Denmark. Ritual Performance and Belonging in Everyday Life. New York: Manchester University Press.
- Pedersen, Marianne Holm & Mikkel Rytter
2018 Rituals of Migration. An Introduction. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 44(16):2603-2616. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1389024>.
- Pedersen, Marianne Holm & Mikkel Rytter (red.)
2006 Den stille integration. Nye fortællinger om at høre til i Danmark. København: C.A. Reitzels Forlag.
- Pedersen, Pia Vivian & Tine Tjørnhøj-Thomsen
2013 Barnløse og socialt udsattes perspektiver på forældreskab, familie og fællesskab. I: H.O. Mogensen & K.F. Olwig (red.): Familie og slægtskab. Antropologiske perspektiver. Side 37-54. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

- Rytter, Mikkel
 2013 Family Upheaval. Generation, Mobility and Relatedness among Pakistani Migrants in Denmark. Oxford & New York: Berghahn Books.
- 2018 Made in Denmark. Refugees, Integration and the Self-Dependent Society. *Anthropology Today* 34(3):12-15. <https://doi.org/10.1111/1467-8322.12433>.
- 2019 Writing Against Integration. Danish Imaginaries about Culture, Race and Belonging. *Ethnos* 84(4):678-97. <https://doi.org/10.1080/00141844.2018.1458745>.
- Rytter, Mikkel, Ismail Abir & Sara Lei Sparre
 2021 Food as Care and Friction in Late Life. Marginalization of Muslim Immigrant Families in the Danish Welfare State. *Food, Culture and Society*. E-publish before print. <https://doi.org/10.1080/15528014.2021.1963925>.
- Rytter, Mikkel & Andreas Gadeberg Nielsen
 2020 Marriage in the Ruins of War. Intergenerational Hauntings in the Afghan Diaspora. *Ethnicities* 20(5):983-1002. <https://doi.org/10.1177/1468796819896100>.
- Rytter, Mikkel & Karen Fog Olwig
 2018 At snakke om det. Måder at interviewe på. I: H. Bundgaard, H. Mogensen, & C. Rubow (red.): *Antropologiske projekter. En grundbog*. Side 181-94. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.
- Sahlins, Marshall
 2013 What Kinship Is – And Is Not. Chicago: University of Chicago Press.
- Schierup, Carl-Ulrik
 1993 På kulturens slagmark. Mindretal og størretal taler om Danmark. Esbjerg: Syddansk Universitet.
- Schinkel, Willem
 2017 Imagined Societies. A Critique of Immigrant Integration in Western Europe. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schneider, David M.
 1980 [1968] American Kinship. A Cultural Account. Chicago & London: The University of Chicago Press.
- Schwartz, Jonathan
 2003 Du må ikke begynde med osten. Integration og identitet anskuet gennem socialforskning. *Jordens Folk* 2.
- Sirriyeh, Ala
 2013 Hosting Strangers. Hospitality and Family Practices in Fostering Unaccompanied Refugee Young People. *Child & Family Social Work* 18:5-14. <https://doi.org/10.1111/cfs.12044>.
- Social- og Indenrigsministeriet
 2020 Forældreansvarsloven. Lovbekendtgørelse nr. 1768 af 30/11/2020. <https://danke.love.dk/for%C3%A6ldreansvarsloven>.
- Social- og Integrationsministeriet
 2012 Den gode modtagelse af uledsagede mindreårige i kommunerne. København: Social- og Integrationsministeriet.
- Tan, Nikolas Feith
 2020 The End of Protection. The Danish “Paradigm Shift” and the Law of Cessation. *Nordic Journal of International Law* 90(1):60-85. <https://doi.org/10.1163/15718107-bja10009>.

- Udlændinge- og Integrationsministeriet
 2018 Informationsbrev om midlertidige forældremyndighedsindehavere til uledsagede og ledsagede flygtningebørn med opholdstilladelse. København: Udlændinge- og Integrationsministeriet.
- 2021 Tal på udlændingeområdet pr. 31.05.2021. København: Udlændinge- og Integrationsministeriet.
- Udlændingestyrelsen
 2017 Tal og fakta på udlændingeområdet 2016. København: Udlændingestyrelsen.
- UN
 1997 Guidelines on Policies and Procedures in Dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum. Geneva: Office of the United Nations High Commissioner for Refugees.
- UNHCR/UNICEF
 2014 Trygt og sikkert. Hvad landene i Europa kan gøre for at sikre uledsagede og adskilte børns tarv. I: UNHCR Regional Representation for Northern Europe (red.): Når børn søger om beskyttelse. Et kompendium om asylsøgende børns rettigheder. Side 3-54. Stockholm: UNHCR Regional Representation for Northern Europe.
- Venhorst, Claudia, Thomas Quartier, Peter Nissen & Eric Venbrux
 2013 Islamic Ritual Experts in a Migration Context. Motivation and Authority in the Ritual Cleansing of the Deceased. *Mortality* 18(3):235-50. <https://doi.org/10.1080/13576275.2013.819321>.
- Verdasco, Andrea
 2019 Communities of Belonging in the Temporariness of the Danish Asylum System. Shalini's Anchoring Points. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(9):1439-57. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1443393>.
- 2020 Everyday Rituals of Migration. Constructing Relatedness and Agency among Young Refugees in Denmark. *Ethnos* 85(3):550-74. <https://doi.org/10.1080/00141844.2019.1604558>.
- Vitus, Kathrine
 2011 Børns status. I: K. Vitus & S.S. Nielsen (red.): Asylbørn i Danmark. En barndom i undtagelsestilstand. Side 139-51. København: Hans Reitzels Forlag.
- Vitus, Kathrine & Hilde Lidén
 2010 The Status of the Asylum-Seeking Child in Norway and Denmark. Comparing Discourses, Politics and Practices. *Journal of Refugee Studies* 23:62-81. <https://doi.org/10.1093/jrs/feq003>.
- Wernesjö, Ulrika
 2012 Unaccompanied Asylum-Seeking Children. Whose Perspective? *Childhood* 19(4):495-507. <https://doi.org/10.1177/0907568211429625>.
- Whyte, Zachary
 2009 An Ethnography of Asylum-Seeking in Denmark. Upubliceret Ph.d.-afhandling. Oxford: University of Oxford.